

Gjestekommentar
- finansFinn Øystein
BerghHalvor
HoddevikIngvald
Borgen
GjerdeJon
MjølhusAlexandra
MorrisEspen
SirnesTrym
Riksen

Blindt om handel

Ekspertene er for frihandel, folk flest er mer skeptisk. Bør vi stole på ekspertene?

Finans
Trym Riksen

De amerikanske professorene Paola Sapienza og Luigi Zingales dokumenterte for noen år siden at det hersker en klar konsensus blant økonomer om frihandel; det var ingen av de 37 kartlagte økonomene i undersøkelsen som var kritisk til frihandel. 35 var positive, mens to var usikre. Da Sapienza og Zingales endret spørsmålet til å ikke gjelde frihandel generelt, men spesifikt NAFTA-avtalen, var økonomene like sikre på at frihandelsavtalen var til det beste for amerikanerne.

Folk flest er ikke like sikre. Der hvor nesten alle økonomer svarer at frihandel er bra, svarte halvparten av vanlige folk i undersøkelsen at frihandel og Nafta er bra.

Interessant nok mener alle økonomer at markedet - som består av «folk flest» - er til til å stole på i den grad at markeds-

Når vi kjøper varer som er produsert i utlandet, får vi varen og utlendingene får pengene. Når vi kjøper varer som er produsert hjemme, får vi både varene og pengene, skriver artikkelforfatteren. Her et containerskip med varer i havnen Victoria Harbour, Hong Kong. Foto: Bobby Yip/Reuters/NTB Scanpix

løsninger har fått dominere samfunnsutviklingen. Men i overordnede spørsmål - som i spørsmålet om frihandel er bra eller dårlig - insisterer økonomene på å ha funnet den endelige løsningen selv.

Er ikke fraværet av logikk pussig?

Den amerikanske professoren Dani Rodrik er én av få økonomer som lenge har reist spørsmålet om globaliseringen har gått for langt. I en fersk artikkel påpeker han at økonomer ikke skiller mellom handel i teorien og i praksis.

Allerede for 200 år siden viste den britiske økonom David Ricardo (1771-1823) at handel mellom nasjoner matematisk sett var positivt for begge parter i et eksempel hvor England og Portugal bytter ullvarer mot vin. Det arkaiske regneeksempelet er

fortsatt pensum på handelshøyskolene, men hvor relevant er det i dag?

Rodrik peker på at den amerikanske frihandelsavtalen med Israel fra 1985 inneholdt mindre enn 8000 ord. Tilsvarende avtale mellom USA og Singapore fra 2004 inneholder til sammenligning rundt 70.000 ord; en tidobling i kompleksiteten på 20 år. Og da er vi ved kjernen av det som skjer i EU og når moderne frihandelsavtaler ser dagens lys; da er det den omfattende, detaljerte kompleksiteten som gjelder og ikke de banalt enkle frihandelsteoriene fra læreboken i økonomi.

Når frihandel defineres i praksis, må alt fra avtaleverk, flyt av kapital, varer, tjenester og mennesker behandles i avtaleverket. Sann sett er økonomer

eksperter i frihandel uten at de definerer den nærmere. Fordi makt ligger i definisjonene, brukes så mye tid på å definere frihandel gjennom avtaleverk. I kampen om definisjonsmakten er det både vinnere og tapere.

«Et alternativt perspektiv går ut på at frihandelsavtaler er resultatet av tilkarringsvirksomhet og egeninteressen til foretak med gode politiske kontakter - internasjonale banker, farmasieselskaper, multinasjonale foretak. Frihandelsavtalene kan føre til friere, gjensidig fordelaktig handel gjennom åpnere markedstilgang, men disse avtalene kan like gjerne føre til en omfordeling av fruktene under dekke av 'friere handel'», skriver Rodrik.

Økonomers blindhet - hvor de ikke skiller mellom frihandel i

teori og praksis - er alvorlig nok. Økonomers forståelse av historien er dessverre ikke bedre.

«Jeg vet såpass; når vi kjøper varer som er produsert i utlandet, får vi varen og utlendingene får pengene. Når vi kjøper varer som er produsert hjemme, får vi både varene og pengene».

Sitatet er ikke fra Donald Trump, men Abraham Lincoln (1809-1865). I dag er de færreste klar over at USAs fremgang på 1800-tallet ble ledsaget av en proteksjonistisk politikk. Hvis proteksjonisme alltid var negativt, slik lærebøkene i økonomi hevder, ville USA utviklet seg til en fiasko for 200 år siden; i stedet gikk det helt motsatt.

Den amerikanske professoren Michael Hudson skrev i 2010 boken «America's Protectionist Takeoff 1815-1914», historien om hvordan USA brukte smart proteksjonisme for å bygge opp egen industri. Denne relativt nære historien ignoreres av økonomer i dag fordi den ikke passer med moderne økonomisk teori.

Økonomer er blinde for skillet mellom teori og praksis. Samtidig demonstrerer de i beste fall inkompetanse og i verste fall fravær av integritet i forståelsen av historien. Slikt kommer det potensielt dårlige råd ut av.

Så hva er best: frihandel eller proteksjonisme?

Som vanlig for komplekse spørsmål er nok svaret: «Det kommer an på».

Trym Riksen, leder av strategisk og taktisk allokering i Formuesforvaltning

Praksis trengs fra første skoledag

LOs Trude Tinnlund argumenterer mot å flytte yrkesfagutdannelsen fra skole til bedrift (innlegg i DN 12. april). Jeg støtter mange av hennes argumenter, men jeg mener likevel at yrkesfagelever bør bli kjent med arbeidslivet så tidlig som mulig.

Elevene bør bli kjent med arbeidslivet allerede fra første dag i videregående skole.

Elever som velger yrkesfag, ønsker tettere tilknytning til faget og er nysgjerrige på anvendelse og praksis. Virke mener derfor at arbeidslivet bør være en integrert del av opplæringen frem til fagbrev. Næringslivet har allerede utviklet mange

gode læringsarenaer i form av kjedeskoler, bransjeskoler og internopplæring. Elever bør få tilgang til disse læringsarenaene. Jeg er overbevist om at det gir motivasjon, læring og mestring.

Men det krever et tett og nært samarbeid mellom skole og arbeidsliv. Elever kan ikke gå i praksis for å «stå og se på». De må være deltagende og få veiledning som er relatert til det som læres i skolen. Slik kan det beste innholdet fra to læringsarenaer gi det beste utbytte for elevene.

Vi ser frem til ny tilbudsstruktur for yrkesfag og er veldig fornøyd med satsingen på handelsfaget. Handelen er Norges største private sysselsetter, og her ligger kanskje det største potensialet for flere læreplasser. Den nye satsingen

på yrkesfag er også en gylden anledning. Bruk anledningen til å fremme læring i skole og arbeidsliv fra første skoledag.

Vibeke Hammer Madsen, administrerende direktør, Hovedorganisasjonen Virke

NHH er ikke engasjert av Norgesgruppen

Under tittelen «Lobbykamp mellom dagligvaregigantene» skriver DN 22. mars: «Forslaget om å innføre like innkjøpspriser har ført til et politisk maktspill mellom dagligvareaktørene.» Det fremgår at Norgesgruppen kjemper mot forslaget og at

«Konsernet har engasjert professorene Erling Hjelmeng og Nils-Henrik von der Fehr. Fra før av har Norgesgruppen engasjert NHH gjennom et partnerskap som tilfører utdanningsinstitusjonen forskningsmidler.»

Sistnevnte er egnet til å misforstås, gitt konteksten og ordvalget.

NHH som institusjon kan ikke engasjeres i en slik sak eller ha en mening i saken. Det samme gjelder habilitet - NHH er ikke bundet til noen part. Avtalen det vises til, gjelder en del av et forskningsmiljø, den er langsiktig, tematisk bredt definert og ikke styrt av denne eller tilsvarende debatter.

Prinsippet om fri og uavhengig forskning ligger til grunn for all NHHs virksomhet. NHH er summen av uavhengige

forskere og miljøer, noe som bidrar til et menings-, forsknings- og utredningsmangfold ved NHH.

Av de fagøkonomiske røstene i pressen så langt, synes nærmest alle å være negative til forslaget om like priser og behovet for å utrede det videre. De som antagelig har uttalt seg mest positivt, er professorene Øystein Foros og Hans Jarle Kind ved nettopp NHH (i Aftenposten 22. mars).

Forbrukerprisene kan gå ned eller de kan gå opp, avhengig av hvilken teori som best passer med terrenget, men mye av terrenget er fortsatt lite synlig. Derfor er det bra å utrede videre og la debatten gå.

Kenneth Fjell, professor, prorektor for forskning ved NHH